

*Та я люблю слова її сяїні,
Хоч музика й приємніша, бува;
Ходи богинь – не бачити мені,
Моя ж кохана стежкою ступа.*

*Та її образ – чарівніший весь,
Аніж цвітисте плетиво словес.*

Узагальнюючи, варто наголосити на таких моментах.

Попри змінність і варіантність певних формальних ознак (схем римування, специфічного розміру, інших особливостей) жанровий канон сонета передбачає основне: концептуальність, яка має бути реалізована через певний композиційний ритм за універсальною схемою: теза – антитеза – синтез. Отож, цей особливий жанр є унікальним способом передати драматичне обдарування поета, що перебуває у постійному напруженому полі діалогічності життя, його амбівалентності. А композиція твору, за словами І. Франка, – «діло розуму». Тобто, раціо виступає як організатор поетичного матеріалу, його специфічної структури. За художником, вочевидь, велике право вибору: канон тут не є догмою, що скеровує митця.

«Схема» розвитку драматичної лінії 130-го Шекспірівського сонета підказує дослідникові найзагальніший напрям розвитку думки, настрою, розмислу, дає змогу бачити мистецьку проблему в її органічному діалектичному протиставленні й примиренні, гармонізації.

Сонет, особливо шекспірівського гатунку, дає можливості залагодити суперечності. Іншими словами, це художницьке збалансування стабільного й змінного, це діалог із самим собою, зі світом; це особлива інтенсивність і концентрація матеріалу. Сонет – це й краса переходу драматичних переливів поетичного змісту, де на контрастах твориться образ кохання, яке, за Сосюрою, приходиться «через тисячі літ».

Зрештою, це особливе стильове мислення, яке привертає увагу передусім поетів раціоналістичного складу, яким і був Шекспір. Адже, попри певну консервативність (канонічність), у сонеті закована іманентна здатність до самооновлення, – це підстава для його вічного переосмислення, а в сучасному культурному часопросторі – також через переклад.

Література:

1. Купрін А. И. Суламіфь [повість] / А.И. Купрін. – К. : Либідь, 2000. – 48 с.
2. Науменко Н. В. Концепти життя і творчості поета в сонетній жанрострофі / Наталія Науменко // Питання літературознавства. Науковий збірник. – Вип. 90. – 2014. – Чернівці : Вид-во ЧНУ, 2014. – С. 144–155.
3. Смуглая леди сонетов [Електронний ресурс] / Шекспировская энциклопедия. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/shakespeare/530>
4. Сонети Шекспіра про кохання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moyaosvita.com.ua/literatura/soneti-shekspirapro-kohannya-temi-i-kritika/>
5. Шекспір В. Сонет 130-й [Електронний ресурс] / Вільям Шекспір ; пер. з англ. В. Марача. – Режим доступу : <http://shakespeare.zp.ua/texts.item.109/>
6. Шекспір В. Сонет 130-й / Вільям Шекспір ; пер. з англ. Д. Паламарчука // Світової поезії світ : програмні твори. – К. : Обереги, 2003. – С. 246. – (Хрестоматія IV).
7. Шекспір В. Сонет 130-й [Електронний ресурс] / Вільям Шекспір ; пер. з англ. О. Тільної. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/Література/Вільям-Шекспір/822882>
8. Шекспір В. Сонети = Sonnets / Вільям Шекспір ; коментарі та запитання для обговорення Т. Тітової. – К. : Арій, 2015. – 32 с. – (Читаю англійською).
9. Shubranov, A. Shakespeare's Proleptic Refashioning of the Renaissance Sonnet / Alexander Shubranov // Шекспірівський дискурс. – Вип. 3. – 2013. – С. 128-144. – (Англійською мовою).

УДК 811.111'42:808.51

О. Є. Нестеренко,

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, м. Київ

ФОРМИ ТА ШЛЯХИ ЛІНГВАЛЬНОГО ВИРАЖЕННЯ СЕКСИЗМУ У ПРОМОВАХ ТА ВИСЛОВЛЕННЯХ АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ-РЕСПУБЛІКАНЦІВ

У статті розглядається проблема лінгвального вираження сексизму у промовах та висловленнях американських політиків-республіканців. Розглянуто походження терміну «сексизм» як соціального явища. Дано визначення поняття лінгвістичний « сексизм» як дискурсно-релевантного, котрий базується на гендерних упередженнях, джерелом яких є гендерні стереотипи. Досліджені та проаналізовані різноманітні форми та шляхи вербального вираження сексизму у дискурсі американських політиків-республіканців.

Ключові слова: сексизм, гендерні упередження, гендерні стереотипи, дискурс американських політиків-республіканців.

ПРОБЛЕМА ЛИНГВАЛЬНОГО ВЫРАЖЕНИЯ СЕКСИЗМА У ВЫСКАЗЫВАНИЯХ АМЕРИКАНСКИХ ПОЛИТИКОВ-РЕСПУБЛИКАНЦЕВ

В статье рассматривается проблема лингвального выражения сексизма в речах и высказываниях американских политиков-республиканцев. Рассмотрено происхождение термина «сексизм» как социального явления. Дано определение понятия лингвистический «сексизм» как дискурсно-релевантного, который базируется на гендерных предубеждениях, источником которых являются гендерные стереотипы. Исследованы и проанализированы различные формы и способы вербального выражения «сексизма» в дискурсе американских политиков-республиканцев.

Ключевые слова: сексизм, гендерные предубеждения, гендерные стереотипы, дискурс американских политиков-республиканцев.

THE PROBLEM OF LINGUAL EXPRESSION OF "SEXISM" IN THE SPEECHES AND STATEMENTS OF AMERICAN POLITICIANS OF THE REPUBLICAN PARTY

The paper deals with the problem of lingual expression of «sexism» in the speeches and statements of American politicians of the Republican party. The brief review of the origin of the term «sexism» as a social phenomenon is considered in the paper.

The definition of the concept lingual «sexism» as a discourse relevant one, which is based on gender bias, is given in the paper. Lingual «sexism» represents a kind of language asymmetry which reveals gender inequality. Gender stereotypes are regarded as the source of gender bias and therefore their definition is given in the paper too. Different means and ways of the verbal expression of «sexism» in the discourse of American politicians of the Republican party are studied and analysed in the paper.

Key words: sexism, gender bias, gender stereotypes, the discourse of the American politicians of the Republican party.

Вивченню проблеми мовного сексизму присвячена ціла низка наукових праць видатних учених. Проблему, що названа вище, досліджували Дж. Лакофф, Д. Спендер, Д. Малтц, Р. Боркер, М. Хаас, П. Фішман, Д. Камерон, А. Кириліна. Жодним чином не применшуючи значення цих робіт, варто зазначити, що шляхам та формам лінгвістичного вираження політичного сексизму не приділялось достатньо уваги.

Саме тому метою даної статті є дослідження та аналіз різних шляхів та форм вербального вираження сексизму у дискурсі американських політиків-республіканців.

Одна із найпоширеніших форм дискримінації, поряд із расовою дискримінацією, – це дискримінація за гендерною ознакою, якій найчастіше піддаються жінки в усіх сферах суспільного життя: починаючи з соціально-економічної і закінчуючи побутовою.

Витоки соціальної нерівності жінок слід шукати у далекій давнині, коли політики та філософи виправдовували пригнобленість, експлуатацію та нерівноправний стан жінки її другорядністю, та навмисно принижували її соціальну значимість. Погляд на жінку як на другорядну істоту знайшов своє вираження у цілому ряді філософських та теологічних праць вчених стародавньої епохи. Принизливе ставлення до жінки та почуття безсуперечної вищості чоловіків Еразм Роттердамський виразив наступним чином: «Якщо жінка навіть захоче набути репутації розумної – як вона не бийся, виглядатиме двічі дурною... Жінка завжди буде жінкою – іншими словами дурною, яку б маску вона б на себе не наділа» [3, с. 69].

На жаль, сучасне суспільство не поклато край дискримінації жінок та зневажливому ставленню до них, що являється одним із найбільш ганебних суспільних явищ. І коли у країнах так званого «третього світу» така дискримінація є явною, то прихована дискримінація є великою проблемою достатньо фемінізованих західних суспільств.

Саме тому наприкінці минулого сторіччя представниці американського феміністського руху запровадили таке поняття як «сексизм». «Сексизм» розглядається як система установок, що виправдовують гендерну нерівність та як дискримінаційний вид поведінки. «Сексизм» – це індивідуальні упереджені установки та дискримінуюча поведінка по відношенню до представників тієї чи іншої статі; та інституційна практика (навіть якщо вона не є мотивованою упередженням), яка виражається в тому, що представникам тієї чи іншої статі нав'язується стан підлеглого» [1, с. 52].

Як соціальне явище сексизм базується на тому, що в суспільстві існує система взаємопов'язаних структур, таких, як бізнес, фінанси, індустрія, технологія, політика, саме з яких і складається влада, і де домінуючими завжди були і є чоловіки.

Але реальність, що нас оточує, включаючи соціальні положення та стани і ролі чоловіків та жінок, відображається у мові. Постійно вживаючи мову, ми повторюємо і закріплюємо свої уявлення про те, які суспільні функції мають здійснювати чоловіки та жінки.

Саме тому у 60-70 роки минулого століття у мовознавстві відбувається становлення феміністської лінгвістики або феміністичної критики мови, поява якої була зумовлена цілою низкою як лінгвістичних, так і не лінгвістичних причин. До нелінгвістичних причин відносять стрімкий розвиток «Нового жіночого руху» у США та західній Європі, зростання популярності ідей фемінізму. До власне мовознавчих причин, які стали рушійною силою виникнення та розвитку феміністської критики мови, стало повернення до людського фактору у мові, перехід від дослідження мови як абстрактного ідеального конструкта до дослідження мовленнєвої діяльності, оскільки мова реально існує тільки у мовленні, зміна наукової парадигми із структуралізму на прагматику.

Головною метою феміністської критики мови є чітка ідентифікація та подальше запобігання лінгвістичному «сексизму». Поняття лінгвістичний «сексизм» означає використання мовних одиниць та структур, що відображають дискримінацію за статевою ознакою, або «асиметрії в мовній системі, спрямовані проти жінок» [2, с. 29], які вказують на те, що відносини між чоловіками та жінками не є рівноправними: тобто мова є явищем андроцентричним (орієнтованим на чоловіка) – де чоловікові відводиться домінуюча роль, де зафіксовані його соціальна та особиста перспективи, його думки, погляди та картина світу у цілому, його суб'єктність, тоді як жінкам відводиться другорядна роль, перспектива підпорядкованості чоловікові та статус об'єкта. «Чоловіки створили мову, думку та реальність. Історично це були структури, категорії та значення, що були винайдені чоловіками та узаконені для усіх інших чоловіків. У цьому процесі жінки не відігравали ніякої ролі, або зробили дуже незначний внесок.» [7, с. 142–143].

Гендерні упередження можна вважати одним із найпоширеніших проявів такої асиметрії. Упередження на думку Р. Водак та М. Резигл є складовою частиною соціальної реальності, яка не тільки відтворюється в дискурсі, але й конструюється у ньому» [6, с. XI]. Ми поділяємо точку зору Т. ван Дейка, який вважає упередження «когнітивними структурами і стратегіями, які вживаються в широких соціальних контекстах та визначають ці контексти, їх організацію та функції. Упередження є формою соціальної репрезентації членів груп, яка набувається під час соціалізації та передається шляхом комунікації» [5, с. 23].

Т. ван Дейк також розглядає упередження не як незмінні когнітивні структури, а як динамічні процеси, які відбуваються у ситуаціях реального мовлення або у будь-яких інших контактах навколишнього середовища [5, с. 13].

Джерелом гендерних упереджень є гендерні стереотипи. «Гендерні стереотипи є культурно-специфічними, спрощеними та емоційно-забарвленими узагальненнями стосовно наших уявлень про гендерні відмінності та ролі. Усі характеристики, що роблять особистість унікальною нівелюються, і особистість розглядають як узагальненого представника групи, з якою її ідентифікують» [4, с. 9].

Отже, гендерні упередження можна вважати оцінними конструкціями, що базуються на гендерних стереотипах та реалізуються у різних типах гендерного дискурсу.

Як відомо, для дискурсу американських політиків (особливо республіканців) сексистські висловлювання є достатньо характерними. Дуже часто вони вдаються до застарілих стереотипів, які надмірно підкреслюють зовнішність та сексуальну привабливість жінок як основні фактори досягнення успіху та кар'єрного зростання, які актуалізуються у мовленні за допомогою номінативних одиниць, що виражають першочергове значення цих факторів для жінок. Ось що говорить про жінок Роберт Морроу, голова республіканської партії одного із округів Техасу: «*I like beautiful women, I celebrate feminine beauty*» [8]. Дональд Трамп, навпаки, характеризує зовнішність жінок вживає дерогативні і навіть образливі та принизливі номінативні одиниці, підкреслюючи, що певні, іноді навіть незначні, вади зовнішності позбавляють жінку перспектив кар'єрного успіху і навіть щасливого особистого життя. «*Rosie O'Donnell is disgusting, both inside and out. How does she*

even get on television? If I were running The View, I'd fire Rosie. I'd look her right in that fat, ugly face of hers and say, 'Rosie, you're fired'. [9]. «And I promise not to talk about your (Cher) massive plastic surgeries that didn't work» [10]. «She (Arianna Huffington, editor of Huffington Post) is unattractive both inside and out. I fully understand why her former husband left her for a man- he made a good decision.» [10]. «Heidi Klum. Sadly, she's no longer a 10 size» [9]. При цьому професійні навички та вміння, так само, як і розумові здібності жінок повністю ігноруються.

Сексизм деяких американських політиків проявляється також у їхній недовірі і навіть глузуванні із жінок, що обіймають посади, які традиційно вважаються чоловічими. Коли Барак Обама порекомендував жінку на посаду судді Верховного суду Сполучених Штатів, сенатор-республіканець Оррін Хетч відреагував та цю заяву наступним чином: «Obama could easily name Merrick Garland, who is a fine man... He probably won't do that» [11]. Політик не схвалює призначення жінки, оскільки не вважає, що вона відповідає цій високій посаді, тоді як характеризує її колегу-чоловіка, він використовує прикметник із позитивно-оціночним значенням та модальне дієслово в умовному стані, наголошуючи, що саме це призначення є для нього бажаним.

У грудні Пентагон проголосив про можливість призову жінок до американської армії, щоб зробити її більш відповідною сучасним світовим стандартам. Сенатор від Республіканської партії Тед Круз зробив з цього приводу патерналістичну заяву: «I'm the father of two little girls and the idea that we would draft our daughters to forcibly bring them into the military and put them in close combat I think is wrong, it is immoral, and if I am president, we ain't doing it» [12]. Вживаючи номінативні одиниці із засуджувачо-оцінним значенням та згадуючи про наявність двох дочок, сенатор зазначає, що вважає призов жінок до армії неможливим, тим самим підкреслюючи їхню слабкість та незахищеність.

Іще одним проявом сексизму у промовах та коментарях політиків-республіканців є їхнє зазначення другорядності жінок при виконанні ними певних суспільних та родинних ролей. При цьому вони вдаються до гетеростеріопізованих характеристик жінок, де їм відводяться соціально незначущі або біологічно детерміновані ролі.

Під час грудневих дебатів губернатор Нью Джерсі Кріс Крісті, говорячи, як тероризм впливає на сімейні стосунки, знов звернувся до застарілих патріархальних стереотипів: «Think about the mothers who will take their children tomorrow morning to the bus stop wondering whether their children will arrive back on that bus safe and sound. Think about the fathers... who tomorrow will head off to work and wonder about the safety of their wives and their children» [12].

До таких же самих застарілих стереотипів вдається і Дональд Трамп, даючи характеристику Гіларі Клінтон під час передвиборчої кампанії позаминулого року: «If Hilary Clinton can't satisfy her husband what makes her think she can satisfy America?» [10].

Політики-республіканці дуже часто наголошують на певних негативних рисах жіночого характеру або на їхній неадекватній, з їхньої точки зору, поведінці, представляючи їх у гетеростеріопізованому вигляді, та застосовуючи лексичні одиниці образливої та принизливої конотації і недоречні порівняння, підкреслюючи несамостійність, безпорадність та безвідповідальність жінок, і навіть їхню жадібність.

Ось як коментує сенатор-республіканець Тед Круз політичні заяви Гіларі Клінтон: «Voters should spank Hillary Clinton like I spank my five-year old daughter» [13].

Дональд Трамп прокоментував розлучення відомої актриси Енн Хетевей наступним чином: «So when he had plenty of money, she liked him. But then after that, not as good, right?» [9].

Усі наведені вище приклади є демонстрацією так званого «традиційного сексизму», коли до описання жінок застосовують застарілі гендерні стереотипи та ролі, що притаманні минулому століттю.

Але наше суспільство постійно розвивається, і жінки вже досягли значних успіхів як в суспільному житті, так і в професійній сфері, і, відповідно, сексизм також змінив свою форму і став більш прихованим, ускладненим та витонченим, так званий «сучасний сексизм». [14], що посідає не останнє місце у дискурсі політиків-республіканців.

Представник Республіканської партії губернатор штату Огайо Джон Кейсик відреагував на питання студентки про проблеми освіти тонким сексистським жартом: «I'm sorry, I don't have any Taylor Swift concert ticket» [12], який є порадою студентці відвідати концерт відомого виконавця, замість того, щоб перейматися серйозними суспільними проблемами. Тут ми спостерігаємо вираження гендерного упередження за допомогою синтаксичної одиниці, а саме стверджувального речення.

Іншим аспектом «сучасного сексизму» є вираження несхвалення та незадоволення будь-якими проектами або програмами, які присвячені саме жінкам. Цей аспект є також широко представленим у дискурсі республіканців.

Ось коментар Джеба Буша, колишнього губернатора штату Флоріда, стосовно виділення 500 000 доларів на програму по захисту здоров'я жінок: «I'm not sure we need half a billion dollars for women's health issues» [12]. У цьому випадку таке несхвалення реалізується у мовленні за допомогою модального дієслова need у заперечній формі.

Отже, політичний сексизм є дискурсно-релевантним, базується на гендерних упередженнях та стереотипах та актуалізується у мовленні політиків за допомогою певних лексичних одиниць та синтаксичних структур.

Перспективу подальшого дослідження проблеми вбачаємо у дослідженні усіх можливих шляхів та форм вербального вираження «сексизму» у різних типах дискурсу.

Література:

1. Берн Ш. Гендерная психология. (Секреты психологии) / Ш. Берн / СПб : прайм – Еврознак, 2001 – 320 с.
2. Кирилина А.В. Гендер: лингвистические аспекты / А. В. Кирилина / Московский институт лингвистики – М., 1999 – 155 с.
3. Роттердамский Э. Похвальное слово глупости / Э. Роттердамский / Academia. – Москва – Ленинград, 1931 – 239 с.
4. Cook R., Cusack S. Gender Stereotyping. Transnational Legal Perspectives / R. Cook, S. Cusack. – University of Pennsylvania Press, 2005 – 288 p.
5. Dijk T. A. van. Prejudice in Discourse: An Analysis of ethnic prejudice in cognition and conversation / T. A. van Dijk. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1984. – 294 p.
6. Reisigl M., Wodak R. Discourse and Discrimination. Rhetorics of Racism and Antisemitism / M. Reisigl, R. Wodak / Routledge – L.D. N.Y., 2001 – 298 p.
7. Spender D. Man-Made Language / D. Spender. – Routledge & Regan Paul, 1980. – 250 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

8. www.huffingtonpost.com/entry/robert-morrow-tweets_us_56d74cd0e4b03260bf791129
9. <http://www.telegraph.co.uk/women/politics/donald-trump-sexism-tracker-every-offensive-comment-in-one-place/>
10. <https://twitter.com/realdonaldtrump>
11. http://www.huffingtonpost.com/barbra-streisand/sexism-american-politics_b_9548016.html
12. <http://www.cosmopolitan.com/politics/a54170/2016-election-gop-politicians-sexism/>
13. <https://twitter.com/samanthajoroth>
14. <http://asiasociety.org/blog/asia/how-modern-sexism-influences-american-politics>